

Research article

Factors related to the prevalence of dental caries in preschool children in the child development center Khuan niang Distric, Songkhla Province

Suraiya Manratohl

Public Health Technical Officer

Practitioner Level

Khuanniang Hospital

Onchinee Palanukunwong

Dentist Senior Professional

Level

Khuanniang Hospital

Kittiporn Nawsuwan

Lecturer Senior Professional

Level Boromarajonani

College of Nursing, Songkhla

Abstract

Tooth decay is the most common oral disease in preschool children. Oral hygiene cared by parents of preschool children is very important. This cross-sectional descriptive study aimed to determine factors related to the prevalence of dental caries in preschool children in the child development center Khuan Niang district, Songkhla province. The samples were 277 children and their 277 parents. Data were obtained using dental caries assessment in children and questionnaires (Kuder Richardson reliability test was 0.62 . Data were analyzed using descriptive statistics and Chi-square tests.

The results of the study showed that the prevalence of caries in deciduous teeth was 54.9 percent. Parents' knowledge, limiting bottle use and frequency of eating snack were significantly associated with dental caries. ($\chi^2 = 20.931, 12.222$ and 12.742 , $p < .001$). No significant correlation between caregivers and dental caries. Frequency of sugary drinks intake, caretakers during teeth brushing and after brushing were not associated with the prevalence of dental caries.

Corresponding author

Suraiya Manratohl

E-mail : reya.suraiya@gmail.com

Received date : 27 October 2020

Revised date : 15 March 2021

Accepted date : 7 May 2021

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

Parents should be educated, especially the disadvantage of prolong bottle feeding. Parents or caregivers play the key role in the welfare of their children's oral health and should pay attention to brush children's teeth seriously, which will result in their good dental health.

Keywords: prevalence of dental caries; preschool children

บทความวิจัย (Research article)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

สุไรยา همانระโต๊ะ

นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
โรงพยาบาลควนเนียง สงขลา

อรชินี พลานุกุลวงศ์

โรงพยาบาลควนเนียง สงขลา
ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ

กิตติพร เนาว่าสุวรรณ

วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
สงขลา

บทคัดย่อ

ปัญหาฟันผุเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน การดูแลสุขภาพช่องปากเด็กโดยผู้ดูแลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดีได้ การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของโรคฟันผุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3-5 ปี ในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 277 คน และผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 277 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินสภาวะฟันผุและแบบสอบถามได้ ค่าความเชื่อมั่น KR20 (Kuder-Richardson 20) เท่ากับ 0.62 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และสถิติทดสอบไคสแควร์ (χ^2) ผลวิจัยพบว่า

1. เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา มีความชุกโรคฟันน้ำนม ร้อยละ 54.9
2. ปัจจัยด้านความรู้ของผู้ปกครอง การเลิกขวดนมและความถี่ในการกินขนมกรุบกรอบ มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 20.931, 12.222$ และ 12.742 ตามลำดับ, $p < .001$) ส่วนปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูหลัก ความถี่ในการกินน้ำหวาน ผู้ดูแลขณะแปรงฟัน และการตรวจสอบหลังแปรง ความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้รับผิดชอบบทความ

สุไรยา همانระโต๊ะ

อีเมลล์ : reya.suraiya@gmail.com

วันที่ได้รับต้นฉบับ : 27 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 15 มีนาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ : 7 พฤษภาคม 2564

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง โดยเฉพาะผลเสียของการที่เด็กยังไม่เลิกดื่มนมจากขวด และเน้นบทบาทผู้ปกครองให้หันมาใส่ใจและลงมือปฏิบัติในการแปรงฟันให้เด็กอย่างจริงจัง อันจะส่งผลให้เด็กมีทันตสุขภาพที่ดีต่อไป

คำสำคัญ: ความซุกของโรคฟันผุ; เด็กก่อนวัยเรียน

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

บทนำ

โรคฟันผุเป็นโรคในช่องปากที่แพร่หลายโรคหนึ่งของประชากรทั่วโลก โรคนี้จะเกิดขึ้นได้ทั้งในเพศหญิงและเพศชาย ในทุกกลุ่มอายุ แต่ในวัยเด็กจะมีโอกาสเป็นโรคนี้นี้ได้มากกว่าในวัยผู้ใหญ่ โรคฟันผุเป็นโรคที่มีการดำเนินโรคไปอย่างช้า ๆ และต่อเนื่อง ถ้าไม่ได้รับการตรวจและรักษาในระยะแรก ๆ แล้ว โรคก็จะลุกลามต่อไปจนกระทั่งถึงจุดที่เกิดพยาธิสภาพขึ้นกับเนื้อเยื่อปลายรากฟันและรอบรากฟัน ซึ่งทำให้มีความยุ่งยากในการรักษาเพื่อจะอนุรักษ์ฟันนั้นไว้ และมักจะต้องได้รับการรักษาด้วยการถอนออกในที่สุด เด็กก่อนวัยเรียน เป็นวัยที่ฟันน้ำนมขึ้นมาครบทุกซี่ในช่องปาก ปัญหาที่พบของเด็กวัยนี้คือโรคฟันผุ ทำให้มีการสูญเสียฟันน้ำนมก่อนกำหนด มีผลต่อการบดเคี้ยวอาหาร การพัฒนาการของขากรรไกร ตลอดจนการเรียงตัวของฟันถาวรที่จะขึ้นมาแทนที่ฟันน้ำนม ดังนั้นการดูแลทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ควรเริ่มตั้งแต่เด็ก เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีทันตสุขภาพที่ดีต่อไป¹

จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560 พบว่า โรคฟันผุในฟันน้ำนมมีความชุกและความรุนแรงค่อนข้างสูง ตั้งแต่ในเด็กอายุ 3 ปี พบเด็กเป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 52.9 โดยเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 2.8 ซี่ต่อคน ในกลุ่มเด็กอายุ 5 ปี พบเด็กโรคฟันผุสูงสุดคือ ร้อยละ 75.6 มีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดในฟันน้ำนม 4.5 ซี่ต่อคน จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ปัญหาการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มเด็กเล็กยังคงมีความชุกและแนวโน้มฟันผุอยู่ในระดับสูง ซึ่งปัจจัยสำคัญต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็กเล็กพบสอดคล้องกันหลาย ๆ ด้าน คือ พฤติกรรมในการบริโภคขนม นมรสหวาน เครื่องดื่มที่มีน้ำตาล และการทำความสะอาดช่องปากที่ไม่ดี ทำความสะอาดช่องปากพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มักละเลยไม่ให้ความสำคัญกับการแปรงฟัน หรือปล่อยให้เด็กแปรงฟันเองโดยไม่มีการควบคุมดูแล¹ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของพ่อแม่และผู้ปกครองมีผลต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็ก ซึ่งเด็กเล็กในวัย 2 - 5 ปี ไม่สามารถดูแลสุขภาพช่องปากของตัวเองได้โดยสมบูรณ์ ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากพ่อแม่และผู้ปกครอง และในการดำเนินงานส่งเสริมในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือในการดูแลช่องปากเด็กจากผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดต่อการดูแลสุขภาพในช่องปากของแม่เด็กที่ใกล้ชิดและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้

จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ จังหวัดสงขลา ปี 2561 พบเด็กอายุ 3 ปี มีฟันน้ำนมผุ ร้อยละ 46.36 และจากการสำรวจสภาวะช่องปากในอำเภอควนเนียง จ.สงขลา ในปี 2561 พบว่าพบเด็กอายุ 3 ปี มีฟันน้ำนมผุ ร้อยละ 40.5 มีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 5.66 ซี่ต่อคน²

ดังนั้นเพื่อศึกษาสภาวะฟันผุและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด ในเขตอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและนำมาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงอันจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อศึกษาความชุกของโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (Cross-sectional descriptive Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 522 คน และ 2) ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 522 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 277 คน และ 2) ผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 277 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 และได้ทำการสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 10 กลุ่ม ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากนั้นคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 277 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบประเมินสภาวะฟันผุ ดัดแปลงจากแบบสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8¹
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ดัดแปลงโดยดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ปกครองและสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน อำเภอแก่งคอย จ.สระบุรี³ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 4 ข้อ แบบวัดเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 6 ข้อ แบบวัดเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบตามตัวเลือก และ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 10 ข้อ แบบวัดเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบตามตัวเลือก

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ทันตแพทย์จากโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 2 คน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จำนวน 1 คน เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงและมีความสมบูรณ์ ได้ค่า IOC ≥ 0.5 เท่ากับ 0.84 แล้วนำแบบสอบถามวัดความรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสูตร KR20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.62

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอจริยธรรมวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา จากนั้นติดต่อประสานงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอคำยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างโดยให้ลงลายมือชื่อในหนังสือยินยอมตนให้ทำการวิจัย ให้กับครูผู้ดูแลในศูนย์เด็กเล็กทราบเพื่อให้ครูผู้ดูแลเข้าใจและสามารถอธิบายให้กับผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนที่บ้าน และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น แล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจนครบจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ค่าเฉลี่ย ความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียนและความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปากของผู้ปกครอง โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ความถี่และร้อยละ
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลาโดยใช้สถิติ Chi-square test (χ^2)

จริยธรรมวิจัย

ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา ได้หมายเลขรับรอง 2/2559 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559 นอกจากนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง 3 ด้าน คือ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และการรักษาความลับของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดในแบบสอบถาม โดยครอบคลุมข้อมูลต่อไปนี้ 1) ชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย 2) วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย 3) ขั้นตอนการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ไม่มีการระบุชื่อของผู้ตอบแบบสอบถามในแบบสอบถาม 4) การเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ 5) การเสนอผลงานวิจัยในภาพรวม 6) สิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย หรือสิทธิที่จะถอนตัวออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบต่อการเข้ารับบริการของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง 25-40 ปี ร้อยละ 66.8 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 42.2 ประกอบอาชีพว่างงาน/แม่บ้าน ร้อยละ 20.9 และมีรายได้เพียงพอ ร้อยละ 67.1 ไม่พาเด็กไปพบทันตบุคลากรในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 63.5

สภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีสภาวะฟันผุ ร้อยละ 54.9 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

สภาวะฟันน้ำนม	จำนวน (n=277)	ร้อยละ
สภาวะฟันผุ		
ฟันผุ	152	54.9
ฟันไม่ผุ	125	45.1

ปัจจัยด้านความรู้ของผู้ปกครอง การเลิกขวดนม และความถี่ในการกินขนมกรุบกรอบมีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 20.931, 12.222$ และ 12.742 ตามลำดับ, $p < 0.001$) ส่วนปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูหลัก ความถี่ในการกินน้ำหวาน ผู้ดูแลขณะแปรงฟัน และการตรวจสอบหลังแปรง พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปัจจัย	ฟันผุ		χ^2 Pearson	p-value
	จำนวน (ร้อยละ)	ฟันไม่ผุ จำนวน (ร้อยละ)		
ผู้เลี้ยงดูหลัก			0.021	0.886
พ่อแม่	123 (54.7)	102 (45.3)		
ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า พี่ชาย	29 (55.8)	23 (44.2)		
ความรู้ของผู้ปกครอง ($\bar{x} = 5$)			20.931	< 0.001
ความรู้ต่ำ (0-5 คะแนน)	76 (72.4)	29 (27.6)		
ความรู้สูง (6-10 คะแนน)	76 (44.2)	96 (55.8)		
การเลิกขวดนม			12.222	< 0.001
เลิก	64 (44.8)	79 (55.2)		
ไม่เลิก	88 (65.7)	46 (34.3)		
ความถี่ในการกินน้ำหวาน			0.045	0.833

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ปัจจัย	ฟันผุ จำนวน (ร้อยละ)	ฟันไม่ผุ จำนวน (ร้อยละ)	χ^2 Pearson	p-value
บางครั้ง	135 (55.1)	110 (44.9)		
เป็นประจำ	17 (53.1)	15 (46.9)		
ความถี่ในการกินขนมกรุบกรอบ			12.742	< 0.001
บางครั้ง	121 (61.7)	75 (38.3)		
เป็นประจำ	31 (38.3)	50 (61.7)		
ผู้ดูแลขณะแปรงฟัน			1.477	0.224
ผู้ดูแลหลักที่บ้านแปรงให้	42 (49.4)	43 (50.6)		
การตรวจสอบหลังแปรงฟัน			2.382	0.123
ตรวจ	36 (47.4)	40 (52.6)		
ไม่ตรวจ	116 (57.7)	85 (42.3)		

อภิปรายผล

1. ความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา มีความชุก ร้อยละ 54.9 ทั้งนี้เนื่องจาก บริบทในพื้นที่ชอบรับประทานอาหารรสหวาน ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก และความถี่ในการกินอาหารที่มีส่วนผสมของแป้งและน้ำตาล อีกทั้งเด็กส่วนใหญ่ ยังไม่เลิกขวดนม เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กมีฟันผุถึงร้อยละ 54.9 ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติ ปี 2560 ของภาคใต้ พบว่าอัตราการเกิดฟันผุความชุกของโรคฟันผุในฟันน้ำนมในเด็กอายุ 3 ปี คือ ร้อยละ 57.0 และเด็กอายุ 5 ปี มีความชุกของโรคฟันผุในฟันน้ำนมร้อยละ 80.21 และจากข้อมูลสถานะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ถือว่าเป็นระดับปัญหาฟันผุสูง และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

2.1 ผู้เลี้ยงดูหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้เลี้ยงดูหลักไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือปู่ย่าตายายที่เลี้ยงดูเด็ก มีความใกล้ชิดในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตรหลาน จึงทำให้การดูแลสุขภาพช่องปากในเด็กไม่แตกต่างกัน สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในพื้นที่ศึกษาแม้มีความเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่และมีบ้านญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ใกล้กัน บางครั้งจึงทำให้การดูแลสุขภาพช่องปากเด็กไม่เป็นเพียงแค่น้ำที่ของพ่อแม่เพียงอย่างเดียว บางครั้งพ่อแม่ของเด็กไปทำงาน จึงทำให้การดูแลเด็กนั้นเป็นหน้าที่ของปู่ย่า ตายาย จึงพบว่าไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกันอย่างไร ก็สามารถให้การดูแลเด็กได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กของผู้ปกครองและสถานะฟันผุของเด็ก

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ก่อนวัยเรียนอำเภอแก่งคอย จ.สระบุรี ที่พบว่าผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก เพราะเด็กวัยก่อนเรียนยังไม่สามารถเลือกรับประทานอาหารที่ลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุและดูแลสุขภาพช่องปากได้ด้วยตัวเองยังต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง³

2.2 ความรู้ของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม (KAP) ที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และ การยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทนี้ จะเกิดขึ้น ในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้น ก็จะไปมีผลทำให้เกิด ทศนคติ และขั้นสุดท้าย คือ การก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบาย การสื่อสาร หรือ สื่อมวลชน ว่า เป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำ การพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามใน การวัดความสำเร็จ ของ การสื่อสาร เพื่อการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ปกครองต่อการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าผู้ปกครอง มีความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 52.3 ด้านทศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.6 และด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 93.8 แสดงว่า ผู้ปกครองมีพฤติกรรมในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กได้อย่างเหมาะสม⁴ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแปรงฟันให้เด็กอายุ 1-5 ปีของผู้ปกครองในเขตอำเภอ โนนสียง จังหวัดหนองบัวลำภูที่สนับสนุนว่าความรู้และทศนคติของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการลดโรคฟันผุ โดยพบว่า การได้รับคำแนะนำด้านทันตสุขภาพจากครูผู้ดูแลเด็ก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแปรงฟันให้เด็กของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁵

2.3 การเลิกขวดนม มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก นมเป็นอาหารชนิดแรกของมนุษย์และเป็นอาหารหลักในช่วงชีวิตแรกของเด็กจนกว่าพัฒนาการของขากรรไกร ฟัน และตุ่มรับรสในช่องปากจะเจริญเติบโตพอที่จะรับประทานอาหารอื่น ๆ ได้ ดังนั้นองค์ประกอบของสารอาหารในนมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง น้ำตาลในนมทั้งนมแม่และนมวัวที่ใช้ทำให้เกิดฟันผุได้น้อย หากแต่ยังคงพบเด็กที่ดื่มนมขวดที่เป็นนมรสจัดเกิดฟันผุได้ตั้งแต่ปฐมวัย ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีการให้นมเด็กที่ให้คุณนมคาขวดแล้วกลับไป ประกอบกับบริบทในพื้นที่ทั้งผู้ปกครองและเด็กชอบทานอาหารที่มีรสหวานเป็นทุนเดิม จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโรคฟันผุได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับบทความปริทัศน์เรื่อง เด็กติดขวดนมจัดการอย่างไรดี? พบว่า การให้เด็กเลิกขวดนมในวัยที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น โดยเด็กควรเลิกขวดนมก่อนอายุ 1 ปี ถ้าผู้ปกครองปล่อยให้เด็กใช้ขวดนมต่อไปนานกว่านี้จะทำให้เด็กติดขวดนม และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้แก่ การมีฟันผุ มีภาวะทุพโภชนาการและขาดพัฒนาการทางด้านทักษะ⁶

2.4 ความถี่ในการกินน้ำหวาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งนี้เนื่องจากบริบทในพื้นที่เด็กส่วนใหญ่ไม่ค่อยดื่มดื่มน้ำหวาน และเลือกที่จะดื่มจากขวดแทนการกินน้ำหวานมากกว่า จึงทำให้ไม่มีผลสำคัญต่อการเกิดสภาวะฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันน้ำนมผุในเด็กอายุ 6-30 เดือน ในคลินิกเด็กดี โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า เด็กที่รับประทานนม น้ำหวานเป็นประจำ จะทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคฟัน น้ำนมผุเป็น 6.2 เท่า (95% CI=2.3-16.5) ของเด็กที่ไม่รับประทานอาหารดังกล่าว⁷

2.5 ความถี่ในการกินนมกรูบกรอบ มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งนี้เนื่องจากนมกรูบกรอบต่างๆ มีส่วนประกอบจากแป้งและน้ำตาล ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดฟันผุ โดยปัจจุบันนม มีรูปแบบต่างๆ มากมาย ผู้ผลิตมีกลยุทธ์ในการชักจูงผู้ซื้อ ทั้งการตั้งชื่อนม รูปแบบบรรจุภัณฑ์ การโฆษณา แจกของแถม การเติมแต่งรสชาติให้น่ากิน แม้กระทั่งการโฆษณาถึงคุณค่าของสารอาหารที่มีในนมที่เกินความจริง ทำให้แม้กระทั่งผู้ใหญ่ยังชอบกิน และพฤติกรรมมารับประทานอาหารของเด็กมักจะผันแปรไปตามพฤติกรรมมารับประทานอาหารของบุคคลข้างเคียง อาทิเช่น พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ หรือเพื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันน้ำนมผุในเด็กอายุ 6-30 เดือนในคลินิกเด็กดี โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า เด็กที่รับประทานนมขบเคี้ยว/กรูบกรอบเป็นประจำ จะทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันน้ำนมผุเป็น 7.4 เท่า (95% CI=1.8-29.4) ของเด็กที่ไม่รับประทานอาหารดังกล่าว⁷

2.6 ผู้ดูแลขณะแปรงฟัน และการตรวจสอบหลังแปรง ไม่มีความสัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กของผู้ปกครองและสถานะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนอำเภอแก่งคอย จ.สระบุรี พบว่า ผู้ปกครองที่ทำความสะอาดช่องปากให้เด็กเป็นประจำจะทำให้เด็กมีฟันผุน้อยกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้ทำความสะอาดช่องปากให้เด็ก³ การศึกษาครั้งนี้ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวทั้งนี้อาจเนื่องจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ไม่ได้ลงรายละเอียดเรื่องการแปรงฟันและการตรวจสอบหลังแปรงฟัน เช่น ความถี่ วิธีการ และระยะเวลาของการแปรงฟัน หรือความสะอาดหลังการแปรงฟัน รวมถึงการรับประทานอาหารหลังการแปรงฟัน จึงอาจทำให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ทันตบุคลากรควรมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง โดยเฉพาะเรื่องโรคฟันผุ ผลเสียของการที่เด็กยังไม่เลิกดื่มนมจากขวด เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงความรุนแรงของโรคและมีวิธีที่ป้องกันรักษาได้อย่างทันท่วงทีและถูกวิธี รวมถึงให้คำแนะนำเรื่องการบริโภคอาหาร

2. จัดกิจกรรมโดยเน้นบทบาทผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กให้หันมาใส่ใจและลงมือปฏิบัติในการแปรงฟันให้เด็กอย่างจริงจัง มีการตรวจความสะอาดหลังจากเด็กแปรงฟันเองเป็นประจำ มีการแปรงฟันซ้ำให้เด็กหลังจากฝึกแปรงฟันให้เด็กด้วยตัวเอง และพาเด็กไปตรวจสุขภาพช่องปากเป็นประจำทุก 6 เดือนเพื่อป้องกันการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3-5 ปี รวมทั้งมีระบบติดตามและประเมินผลอย่างใกล้ชิดควบคู่ไปกับงาน

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

3. ควรทำวิจัยกึ่งทดลองโดยการจัดโปรแกรมส่งเสริมความรู้และทักษะการดูแลสุขภาพในช่องปาก และฟันให้ผู้ปกครองรวมทั้งครูผู้ดูแลเด็ก โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทศนคติ และ พฤติกรรม (KAP) ที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) เมื่อผู้รับสารได้รับทราบ ข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิด ทศนคติ และเกิด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปาก แห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข;2561.
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา. รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ จ.สงขลา ปี พ.ศ. 2561. [ออนไลน์]2560 [อ้างเมื่อ10 มิ.ย. 2562]. จาก <http://www.skho.moph.go.th/skho>
3. เกตุวดี เจือจันทร์. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กของผู้ปกครองและสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัย เรียน อำเภอแก่งคอย จ.สระบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. 2559 ม.ค.-มิ.ย. ;22(1):5-17.
4. อุดมพร รักแถว. ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ปกครองต่อการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2558 ม.ค.-เม.ย.;2(1):52-64.
5. นฤชิต ทองรุ่งเรืองชัยและพรรณิ บัญชรหัตถกิจ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแปรงฟันให้เด็ก อายุ 1-5 ปีของผู้ปกครองในเขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู. ศรีนครินทร์เวชสาร. 2556 ม.ค.- ก.พ.;28(1):16-22.
6. อรรวรรณ นามมนตรี. บทความปริทัศน์ (Review article) เด็กติดขวดนมจัดการอย่างไรดี?. วารสารทันตภิ บาล 2559. ม.ค.-มิ.ย.;24(1):144-152.
7. วิลาวลัย วีระอาชากุล และวิบูลย์ วีระอาชากุล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันน้ำนมผุในเด็กอายุ 6 – 30 เดือนในคลินิกเด็กดี โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ศรีนครินทร์เวชสาร. 2551; 23(2): 165-71.